

Savjetovanje o Nacrtu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine

Korisnik	Područje	Komentar	Odgovor
Centar za mirovne studije	NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE	<p>Prije svega, pozdravljamo donošenje Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2016. – 2021., kao i pripadajućeg Akcijskog plana za razdoblje od 2016. do 2018. godine. Smatramo kako ovakav plan na dobar način slijedi logiku intervencije, odnosno da navedeni ciljevi te predložene mjere na adekvatan način odgovaraju na probleme koji su detektirani prethodnom analizom relevantnih istraživanja, izvješća itd. Smatramo da su predložene mjere efektivne, provedive i međusobno koherentne. Također, smatramo da je struktura ovih dokumenata, koja je određena područjima društvenog i političkog života u kojima se diskriminacije s jedne strane događa, a s druge, potencijalno preveniraju i uklanja, vrlo dobro određena. U tom smislu, jako je dobro što ta područja slijede logiku kojom su navedena u Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12), te su ovi planovi općenito vrlo dobro usklađeni s tim najrelevantnijim zakonskim propisom za suzbijanje diskriminacije. Međutim, brine nas vanjska koherentnost ovih dokumenata s drugim strategijama kojima je cilj zaštita ljudskih prava i određenih društveno marginaliziranih skupina. Također, brine nas i financijska održivost ovih dokumenata, s obzirom da za većinu mjera u ovom dokumentu nisu adekvatno definirana sredstva potrebna za njihovu provedbu. Stoga predlažemo da se alociraju konkretna sredstva tamo gdje je to potrebno, te da to bude jasnije. Smatramo da u cijelom tekstu treba ujednačiti terminologiju kojom se opisuju skupine na čije ostavriavanje prava ciljaju ovi dokumenti. U tu svrhu, predlažemo da se termini azilanti i osobe pod subsidijarnom zaštitom zamijene skupnim terminom “osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita”, kako je to definirano Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15). Dodatno, smatramo da je potrebno u analizi problema, tamo gdje je to moguće, zamijeniti neke podatke podacima iz novijih izvješća i istraživanja. Smatramo kako će nakon usvajanja ovih dokumenata biti iznimno važno ozbiljno se posvetiti njihovoj provedbi, što će zahtijevati sudjelovanje svih relevantnih aktera – institucija izvršne vlasti, pravobraniteljskih institucija, znanstvenih i obrazovnih institucija, organizacija civilnog društva, socijalnih partnera, medija itd. Također, ključno će biti praćenje provedbe ovih dokumenata, pri čemu je nužno osmisлити adekvatan sustav praćenja podataka o (ne)jednakosti, kojem će također trebati doprinostiti svi relevantni akteri.</p>	

Vigilare	<p>NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE</p>	<p>Ciljevi i mjere predloženog Nacrta Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2016. - 2021. i Nacrta Akcijskog plana za njegovu provedbu 2016. - 2018., koje će provoditi državna tijela u svrhu suzbijanja diskriminacije, previše su općeniti i nejasni, tako da ih se može interpretirati na različite načine. Predložene mjere predstavljaju opasnost jer se mogu upotrijebiti za ograničavanje ljudskih prava i građanskih sloboda osoba čija se uvjerenja ne podudaraju s ideologijom kojom odišu oba dokumenta (npr. građani koji drže obiteljske vrijednosti ili su vjernici). Nacrt Nacionalnog plana se dosta fokusira na suzbijanje diskriminacije ranjivih/zaštićenih skupina, dok ne spominje i ne donosi mjere za suzbijanje diskriminacije skupina i osoba za koje je općepoznato da su potrebne zaštite od diskriminacije (npr. trudnice na radnom mjestu, vjernici, mlade obitelji, obitelji s više djece...) ○ Nepotrebno se kreiraju nove „ranjive skupine“ poput LGBT osoba u sustavu socijalne skrbi, LGBT učenika/studenata, LGBT i transrodnih pacijenata... što otvara vrata da se te skupine privilegira u odnosu na druge (npr. druge učenike, pacijente, osobe potrebne socijalne skrbi) i da se za njih kao posebnu kategoriju izdvajaju finacijska sredstva. ○ Dokument ranjive skupine pretvara u zakonski zaštićenu kategoriju: „skupine zaštićene Zakonom o suzbijanju diskriminacije“, što otvara mogućnost da im se na tom temelju dodijele posebne privilegije kako ih se ne bi „diskriminiralo“ Nacrt Nacionalnog plana sadrži agendu udruga Platforme 112 i bavi se uskim ideološkim temama (poput uvođenja Građanskog odgoja, provođenja Zakona o životnom partnerstvu, osiguravanje dostupnosti kontracepcije i abortusa – što sve ne bi trebalo biti dio mjera za suzbijanje diskriminacije). U II. dijelu Nacrta Nacionalnog plana (“Pravne osnove”) se kreira novo „pravo na nediskriminaciju“, s tvrdnjom da je „pravo na nediskriminaciju univerzalno ljudsko pravo zajamčeno nizom međunarodnih dokumenata“. Tako formulirano „pravo“ može ograničavati druga prava i građanske slobode (primjerice: pravo na slobodu govora, odgoja djece, vjeroispovijesti...) Općenito, većina mjera predviđa da osobe zaposlene u pojedinim sektorima i područjima budu educirane u pojedinoj ideologiji koju će trebati provoditi - doktori, novinari, suci, državni službenici..., što otvara mogućnost da osobe koje ne žele sudjelovati u takvim ideološkim mjerama dobiju otkaz Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije 2008. - 2013. nije imao neke konkretne učinke te se također nije bavio dovoljno bitnim temama.</p>
Hrvatski pravni centar	<p>NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE</p>	<p>Hrvatski pravni centar je koordinator platforme "Forum za jednakost". Forum za jednakost (u daljem tekstu FJ), kao organizator konzultativnog sastanka o Nacrtu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije i pripadajućem Nacrtu Akcijskog plana iznosi primjedbe na oba Nacrta. Budući da je predsjedniku, pa tako i cijeloj aktualnoj Vladi RH izglasano nepovjerenje, smatramo da ovaj Nacionalni plan koji predstavlja javnu politiku u području ljudskih prava, ne može biti na dnevnom redu tehničke Vlade i da o njemu može odlučivati tek Vlada koja će biti konstituirana nakon predstojećih parlamentarnih izbora. Stoga ne vidimo svrhu upućivanja u javnu raspravu Nacrta Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine i Nacrta Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2016. -2018. prije početka rada nove Vlade. Podredno, s obzirom na to da se ipak radi o univerzalnoj i vječnoj temi, važnost koje bi mogla prevazići naše navedene razloge, smatramo da društvene i političke okolnosti nisu pogodne za raspravu jer je pažnja relevantne javnosti u potpunosti disperzirana na druge teme. Također, rok za savjetovanje nedopustivo je kratak. Socijalni partneri su trebali biti pozvani da sudjeluju u</p>

radnoj skupini za izradu Nacionalnog plana, koristeći kanale Gospodarsko-socijalnog vijeća. Naime, Plan ih izravno navodi kao odgovorne strane za provedbu određenih mjera, ali još važnije je to što bi doprinos socijalnih partnera bio vrlo relevantan za veći broj područja na koja se Plan odnosi, a osobito diskriminaciju pri zapošljavanju i na radu. Pozdravljamo napor kojeg je radna skupina uložila u prikupljanje empirijskih podataka, bilo iz službenih statistika ili iz rezultata malobrojnih istraživanja. Napominjemo da i izvan RH sada postoje podaci koji se prikupljaju o ovom području u Hrvatskoj, npr. iz istraživanja ili anketa koje provodi FRA (Agencija EU za temeljna prava). Kada je riječ o FRA, ova je Agencija već provela niz komparativnih istraživanja o različitim aspektima jednakosti u koja su uključeni podaci iz Hrvatske, a koja uključuju i preporuke. Sve spomenute podatke i rezultate istraživanja je potrebno uzeti u obzir pri planiranju, praćenju provedbe i evaluaciji predloženih mjera. Nadalje, bilo bi dobro identificirati područja javne politike u kojima nema dovoljno podataka, te potražiti načine financiranja istraživanja koji bi takav nedostatak ispravila. Potrebno je ujednačiti terminologiju koja se u dokumentu koristi za opisivanje različitih skupina, jer se u pojedinim dijelovima dokumenta i pojedinim mjerama naizgled nesustavno koriste različiti termini (npr. vulnerabilne skupine, marginalizirane skupine, isključene skupine i društveno isključene skupine, itd.). Nadalje, u oba dokumenta terminologiju treba uskladiti s Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, odnosno umjesto termina 'tražitelj azila' koristiti termin 'tražitelj međunarodne zaštite'. Pravobraniteljske institucije, organizacije civilnog društva i socijalni partneri bi svakako trebali biti uključeni u radnu skupinu za praćenje provedbe Nacionalnog plana, te u skupinu za izradu novog Akcijskog plana.

Kristina Pavlović

NACIONALNI PLAN ZA BORB
PROTIV DISKRIMINACIJE ZA
RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021.
GODINE

Udruga Glas roditelja za djecu – GROZD Kristina Pavlović, prof. – predsjednica udruge i stručni suradnici Očitovanje udruge Glas roditelja za djecu – GROZD o nacrtu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. i nacrtu Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije od 2016. do 2018. Predlažemo Vladi RH da ne prihvati ovaj Nacrt Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine (u daljnjem tekstu Nacrt), kao niti prema njemu izrađen nacrt Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije od 2016. do 2018., i da izradi novi prijedlog, s obzirom da ovaj prijedlog ima niz temeljnih nedostataka i pogrešaka. Izdvajamo sljedeće: 1) Nacrt je zastario i potrebno ga je ažurirati. Iz samog teksta vidljivo je da je pisan prije najmanje godinu i pol. Primjerice, u točki 4.2. piše: „Građanski odgoj i obrazovanje u školskoj godini 2015./2016. provodit će se kroz međupredmetnu provedbu i kao eksperimentalni izborni program u VIII. razredu osnovne škole.“ Školska godina 2015./16. je već završila, a u Nacrtu se ta godina spominje u budućnosti što pokazuje da je Nacrt pisan najkasnije početkom 2015.g. 2) Dokument kontinuirano zapostavlja ustavnu kategoriju ravnopravnosti spolova, a umjesto nje, kao istoznačnicu pokušava uvesti pojam rodne jednakosti ili rodne ravnopravnosti. Ti pojmovi temeljeni na rodnoj teoriji su u međuvremenu znanstveno odbačeni. 3) Nacrt sadrži mnogo nejasnih definicija, analiza i mjera poput „povećanja pravne sigurnosti“. 4) Nacrt ne uzima u obzir stručne primjedbe pristigle u stručnoj i javnoj raspravi o kurikularnoj reformi. Tako i dalje veliča interkulturalizam kao da je to temeljna vrednota, a ne spominje nedostatak vrednote domoljublja. Svi mehanizmi promicanja općeljudskih i nacionalnih vrednota se na neki način prikazuju kao diskriminacija onih osoba koji te vrednote ne žele i ne prihvaćaju.

Nacrt po svemu slijedi političku agendu Platforme 112. Traži se alternativa vjeronauku u osnovnim školama, traži se uvođenje građanskog odgoja u sve škole i sve razrede, spominju se nejasni i znanstveno neutemeljeni pojmovi poput rodni uloga i identiteta, rodni stereotipi, izražava se zabrinutost zbog „tišine“ glede istospolnih zajednica, dakle, traži se njihova glasnjiva promocija. 5) Diskriminaciji žena koje žele imati „još“ djece i diskriminaciji trudnica posvećen je izrazito mali prostor, a radi se o diskriminaciji koja obuhvaća najveći broj osoba u Hrvatskoj. Općenito se zaštiti obitelji ne pridaje dovoljna važnost – obitelj se spominje uglavnom u kontekstu socijalne ugroženosti ili obiteljskog nasilja. Dok se obitelj kao temeljna i ključna jedinica društva zanemaruje, nesrazmjerno se velika važnost u Nacrtu pridaje, primjerice, zaštiti LGBT pojedinaca. Također, uopće se ne spominje diskriminacija religioznih osoba koje se često u javnosti difamiraju i stigmatiziraju kao nerazumne, zaostale, srednjovjekovne ili čak fašističke. 6) Nacrt ne uzima u obzir razlike koje postoje u društvu a proistječu iz prirode čovjeka ili iz činjenice da se nalazimo u slobodnom društvu i tržišnom gospodarstvu. Primjerice, Nacrt diskriminacijom naziva i pojavu da se trogodišnjim strukovnim školama pripisuje nizak status u odnosu na četverogodišnje strukovne škole te gimnazije. Činjenica je da gimnazije upisuju djeca s boljim obrazovnim rezultatima u osnovnoj školi, djeca koja pokazuju sposobnost za složenijim poslovima koja traže visokoškolsko obrazovanje. Svakako se zalažemo za mogućnost vertikalnog napredovanja, odnosno za mogućnost da učenici koji u strukovnoj srednjoj školi pokažu veći napredak mogu na neki način nadoknaditi svoj zaostatak za gimnazijalcima, no sama činjenica da su trogodišnje srednje škole niže po razini znanja nikako ne može predstavljati diskriminaciju. Takvo pogrešno i tendenciozno tumačenje diskriminacije, zajedno s evidentnom namjerom ovog nacrtu da takav pristup diskriminaciji što je moguće više proširi (a što je vidljivo iz više puta ponavljane želje da se što više ljudi upozna sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije, da se jača svijest o diskriminaciji, da se poveća broj prijava i broj postupaka glede diskriminacije i sl.), predstavlja pogrešan put razvoja hrvatskog društva. 7) Nacrt se neupitno poziva na izvješća pravobraniteljica, a ne uzima u obzir da ta izvješća nisu bila dobra – izvješća pučke pravobraniteljice i pravobraniteljice za djecu Sabor je odbio, a izvješće pravobraniteljice za ravnopravnost spolova prošlo je tijesnom većinom. 8) Ovaj Nacrt ukazuje da su primjedbe naše udruge na sam Zakon o suzbijanju diskriminacije iz 2008. bile opravdane. Većina europskih zemalja nije željela potpisati ni Protokol 12 na temelju kojeg je nastao hrvatski Zakon o suzbijanju diskriminacije, zbog “ nepredvidljivih posljedica koje bi taj Protokol mogao imati u praksi jer zabranjuje diskriminaciju na širok način” (str. 8 predgovora). Hrvatska se tada hvalila da je Zakonom čak nadišla međunarodne standarde predviđene Protokolom 12. Sada vidimo loše posljedice takvog širokog i nerealnog tumačenja diskriminacije.

Domagoj Šarić

NACIONALNI PLAN ZA BORBU
PROTIV DISKRIMINACIJE ZA
RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021.
GODINE , UVODNE NAPOMENE

"Pojmovi korišteni u ovom Nacionalnom planu koji imaju rodni izričaj odnose se na jednak način i na muški i ženski rod, bez obzira u kojem se rodu koriste." Koji 'normalan'/običan' čovjek razumije ovu rečenicu i ideju 'rodnog izričaja'? 'Rod' je: a) (izvorno) gramatički pojam b) pojam iz 'rodne teorije'. Da (izvorno) značenje pod (a) nema nikakve veze s ovim dokumentom valjda je očito. Koje objašnjenje, dakle, nudite što ste u dokument, koji pretendira dobiti silu zakona i biti primjenjiv na sve građane, ugurali jedan ideološki, neznanstveni pojam (točka b) koji nema baš nikakvu poveznicu s objektivnom stvarnošću nego je jednostavno konstruiran, tj. izmišljen, u radovima

postmodernističkih autora? Navedite 1 (slovima jedan) znanstveni rad i međunarodni pravni akt koji bi prepoznao ili uveo koncept 'rodnog izričaja'..? Imamo naprotiv službeno važeće dokumente Svjetske zdravstvene organizacije (ICD10) prema kojima je 'transseksualnost' (još uvijek) mentalni poremećaj. Ne zato što je SZO 'zločesto diskriminatorna' nego zato što medicina/psihijatrija takvo stanje tumači kao iluziju i želi tim ljudima pomoći da ozdrave: koja je razlika misli li odrastao muškarac da je žena ili da je dijete? Navedite 1 (slovima jedan) znanstveni rad koji i na koji način daje samo i naslutiti da je moguće da nečiji mozak bude jednog spola a ostatak tijela drugog spola..? Navedite 1 (slovima jedan) znanstveni rad koji ukazuje na to da ljudima koji pate od poremećaja spolnog identiteta ne treba pomoći da ozdrave nego ih podržavati u iluziji i npr. novcima poreznih obveznika sufinancirati im operacije, davati tuđu djecu na posvojenje ili omogućavati umjetnu oplodnju, surogatstvo..? Imamo naprotiv i nažalost sasvim dovoljno primjera iz 'naprednih' zemalja koji su već uvele ovo što se pokušava uvesti u RH iz kojih se vidi da i nakon operacija dolaze samoubojstva (ili eutanazije, ako je zemlja dovoljno 'napredna') i da su muškarci koji uzimaju ženske hormone a pusti ih se u ženske sportove i dalje značajno fizički jači te itekako sposobni ozlijediti 'prave ženske' sportske suparnike. Kako dakle uskraćivanje istine i liječenja osobama koje misle da su drugog spola, a što se pruža svima drugima u sličnim situacijama, nije nepravdna diskriminacija? Kako planirate od 'nepravdne nediskriminacije' zaštititi djevojčice koje ne žele da dječaci i muškarci ulaze u njihove WC-e i obratno? Kako planirate zaštititi ('stvarna') prava na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti npr. privatnih poduzetnika koji npr. u obiteljskoj kući s djecom imaju i prenočište/hostel i ne žele ili ne mogu dopustiti transvestitsko oblačenje, korištenje 'krivih' WC-a ili iznajmljivanje soba s bračnim krevetom parovima (ili pak skupinama) koje nisu u 'zakonitom i prirodnom braku' (jer imaju duboko uvjerenje da to nije dobro ni za njih same ni za osobe koje 'diskriminiraju')? Koliko, iskreno, očekujete da će građana biti upoznato s ovim prijedlozima u ovo tako (ne)spretno odabrano vrijeme za javnu raspravu?

Ured Pučke
pravobraniteljice

NACIONALNI PLAN ZA BORB
PROTIV DISKRIMINACIJE ZA
RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021.
GODINE , UVODNE NAPOMENE

Podržavamo donošenje nacionalnog strateškog dokumenta koji ima za cilj adresirati postojeće pojedinačne prakse nejednakog postupanja kao i pojedine pojave strukturalne diskriminacije te kojim se predviđa djelovati za njihovo ukidanje i promjenu kako bi prestale proizvoditi nejednake učinke na građane/ke, a temeljem neke od diskriminacijskih osnova. Budući da je javno savjetovanje o Nacrtu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2016. do 2021. kao i pratećeg Akcijskog plana za razdoblje 2016. do 2018. trenutno tek u tijeku, ovim putem ukazujemo na upitnu mogućnost potpune provedbe kao i kvalitetu provedbe predviđenih mjera s obzirom da se one planiraju provesti u trogodišnjem razdoblju od kojeg je sada već proteklo šest mjeseci.

Domagoj Šarić

NACIONALNI PLAN ZA BORB
PROTIV DISKRIMINACIJE ZA
RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021.
GODINE , PRAVNA OSNOVA

"Pravo na nediskriminaciju" nije 'univerzalno ljudsko pravo' kao što i sami dajete naslutiti u ostatku dokumenta. Diskriminacija, prema latinskom izvorniku, ne znači ništa drugo nego razlikovanje. Pa tako možemo imati i pravednu i nepravednu diskriminaciju odnosno razlikovanje. Reći da muškarac i žena nisu _isti_ nije 'nepravdna diskriminacija' (nego obična, objektivna, biološka činjenica) dok reći da nisu _jednaki_ jest 'nepravdna diskriminacija'. Jesu li porezne olakšice za zakonite bračne parove s

		djecom 'nepravredna diskriminacija' prema samcima ili nevjenčanima? Ili pak racionalno opravdana raspodjela javnog novca (ili dovođenje sintagme 'ne treba mi papir' do njenog logičkog zaključka 'u redu, onda niti ne dobiješ 'papir')?
Pravobranitelj za djecu RH	PRAVNA OSNOVA, Instrumenti Ujedinjenih naroda	U dijelu Nacionalne strategije pod nazivom: Pravna osnova, potpoglavlje: Instrumenti Vijeća Europe, predlažemo nadodati dokument: - Strategija Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021. Obrazloženje: Strategija Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021. temelji se na načelima Konvencije o pravima djeteta, među kojima je i načelo nediskriminacije. Ono se očituje kroz svih pet prioriteta područja koje Strategija razrađuje (1. Jednake mogućnosti za svu djecu 2. Sudjelovanje sve djece 3. Život bez nasilja za svu djecu 4. Pravosuđe prilagođeno djetetu - za svu djecu 5. Prava djece u digitalnom okruženju). Držimo da navođenje ovog međunarodnog strateškog dokumenta kao onog na kojem se temelji i ovaj Nacionalni plan ne predstavlja ponavljanje i dupliranje ciljeva i mjera, već upravo nadogradnju Strategije VE, čime bi se ujedno olakšalo izvještavanje i praćenje njene provedbe Odboru za prava djeteta. Nastavno na potrebu usklađivanja ova dva strateška dokumenta, predlažemo da se u Nacionalnom planu, kao i Akcijskom planu, u tekstu termin LGBT zamijeniti terminom LGBTI (LGBT and intersex, a prema CM/Rec(2010)5).
Pravobranitelj za djecu RH	PRAVNA OSNOVA, Instrumenti Ujedinjenih naroda	Strategija Vijeća Europe za prava djeteta od 2016. do 2021. temelji se na načelima Konvencije o pravima djeteta, među kojima je i načelo nediskriminacije. Ono se očituje kroz svih pet prioriteta područja koje Strategija razrađuje (1. Jednake mogućnosti za svu djecu 2. Sudjelovanje sve djece 3. Život bez nasilja za svu djecu 4. Pravosuđe prilagođeno djetetu - za svu djecu 5. Prava djece u digitalnom okruženju). Držimo da navođenje ovog međunarodnog strateškog dokumenta kao onog na kojem se temelji i ovaj Nacionalni plan ne predstavlja ponavljanje i dupliranje ciljeva i mjera, već upravo nadogradnju Strategije VE, čime bi se ujedno olakšalo izvještavanje i praćenje njene provedbe Odboru za prava djeteta. Nastavno na potrebu usklađivanja ova dva strateška dokumenta, predlažemo da se u Nacionalnom planu, kao i Akcijskom planu, u tekstu termin LGBT zamijeniti terminom LGBTI (LGBT and intersex, a prema CM/Rec(2010)5).
Ured Pučke pravobraniteljice	PRAVNA OSNOVA, Zakon o suzbijanju diskriminacije	U prvoj rečenici drugog paragrafa predlažemo zamijeniti sintagmu 'udružena tužba' s 'udružna tužba' budući da se ovaj institut tako zove u Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12, dalje ZSD).
Mreža mladih Hrvatske	PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008.-2013 - OCJENA STANJA PO	Dio oko GOO-a nije dovoljno razrađen, niti ne prikazuje cijelu situaciju koja se odvila. Dodajem u nastavku tekst iz publikacije MMH (Pažur, M. (ur.). 2016. Rekonstrukcija građanskog odgoja i obrazovanja: koncept, institucije i prakse. koji objašnjava detaljnije situaciju i trenutno stanje: Ministar Jovanović je 2012. godine formirao Povjerenstvo za praćenje i vanjsko vrednovanje tek izrađenog nacrta Kurikuluma GOO-a u 12 osnovnih i srednjih škola u 2012./2013. i 2013./2014. godini. Povjerenstvo se sastojalo od

PODRUČJIMA, Obrazovanje

predstavnik MZOS-a, AZOO-a, škola i civilnog društva, a cilj mu je bio eksperimentalno provesti te znanstveno pratiti i evaluirati Kurikulum GOO-a (Spajčić-Vrkaš et al. 2014; 2015) a potom, na temelju dobivenih rezultata, revidirati konačni tekst i pripremiti ga za sistemsko uvođenje u škole. Pred sam kraj konačne revizije Kurikuluma (prema kojoj se GOO trebao uvesti međupredmetno u sve razrede osnovne i srednje škole te kao zaseban predmet u 7. i 8. razred osnovne te u 1. i 2. razred srednje škole) i neposredno pred otvaranje javne rasprave o tom dokumentu, predstavnik MZOS-a, inače član Povjerenstva, prenosi zahtjev pravne službe MZOS-a da se, zbog važećih zakonskih propisa koje onemogućavaju uvođenje kurikuluma, umjesto Kurikuluma izradi Nastavni plan i program GOO-a i da se raniji tekst proširi na 6. razred osnovne škole. Povjerenstvo, sukladno tom zahtjevu, u kratkom roku mijenja Kurikulum u Nastavni plan i program GOO-a, koji se u travnju upućuje u proces internetskog savjetovanja. Rezultati savjetovanja se ne objavljuju, a nekoliko dana prije donošenja konačne odluke o sistemskom uvođenju GOO-a u osnovne i srednje škole, ministar Jovanović je smijenjen. Na njegovo mjesto dolazi ministar Mornar, koji već nakon nekoliko dana po dolasku na tu dužnost govori o tome kako o uvođenju GOO-a treba „ponovno promisliti“, što je rezultiralo time da je Kurikulum bez ikakvog službenog objašnjenja zamijenjen novim kompiliranim i nedovoljno jasnim Programom međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja GOO-a za osnovne i srednje škole. Potonji dokument je nakon javne rasprave o kojoj je javnost šturo informirana i bez obveze znanstvenog praćenja, eksperimentalno upućen u škole. Program koji se trenutno provodi ne temelji se eksperimentalnoj provedbi Kurikuluma koja se ovdje spominje, već upravo suprotno, nema veze s njom. Nema ažuriranih informacija o njegovoj provedbi, a za dvije javne rasprave u kojima se tražilo mišljenje javnosti o Nastavnim planovima i programima za GOO, rezultati nisu objavljeni. Prva javna rasprava bila je otvorena od 25. travnja do 26. svibnja 2014. godine. Sredinom svibnja 2014. najavljene su javne tribine u Osijeku, Splitu i Rijeci o Nacrtu Nastavnog plana i programa GOO-a za osnovnu i srednju školu, dakle samo 12 dana prije kraja javne rasprave, kako bi se prikupilo što više relevantnih prijedloga. Međutim, taj je dokument neposredno nakon zatvaranja javne rasprave povučen bez informacije o rezultatima javne rasprave i/ili objašnjenja zašto se povlači. Umjesto toga, u razdoblju od 18. srpnja do 19. kolovoza 2014. pokrenuta je nova rasprava o novom dokumentu o kojemu se do tada nije ništa znalo - Nacrtu Odluke o donošenju programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja GOO-a u osnovne i srednje škole. Rezultati javne rasprave objavljeni su 27. kolovoza 2014. kao sažetak (tijek rasprave, sudionici, dio javnih očitovanja i prijedlozi za njihovo prihvatanje, odnosno neprihvatanje uz argumentaciju). Kako je samo dio očitovanja sažeto objavljeno, javnost je ostala neinformirana o opsegu i sadržaju primjedbi, njihovim autorima i udjelu prihvaćenih primjedbi.

Centar za mirovne studije

PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008.-2013 - OCJENA STANJA PO PODRUČJIMA, Obrazovanje

S obzirom da ovaj tekst ne sadrži potpune informacije, predlažemo da se dopuni sa podacima o promjenama i odlukama koje su donesene u području građanskog odgoja i obrazovanja od 2013. te pojasni proces. Također predlažemo nadopunu koja će istaknuti rezultate dosadašnjeg provođenja GOO-a. Prema našim saznanjima, stručna radna skupina koja je radila pri MZOS-u na uvrštavanju preporuka eksperimentalne porvedne GOO-a, raspuštena je, Ministar Mornar donio je odluku da će se GOO provoditi međupredmetno te je AZOO u toku ljetnih mjeseci izradio taj program. Program je u

provedbi 2 školske godine, a NCVVO je izradio izvještaj o učincima eksperimentalne provedbe - ove rezultate treba navesti.

Centar za mirovne studije	PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008.-2013 - OCJENA STANJA PO PODRUČJIMA, Pružanje zaštite strancima	Predlažemo da se formulacija "problematici azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom" zamijeni formulacijom "problemima s kojima se susreću osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita".
Médecins du Monde ASBL - Dokters van de Wereld VZW	PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2008.-2013 - OCJENA STANJA PO PODRUČJIMA, Pružanje zaštite strancima	Predlažemo da se formulacija "problematici azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom" zamijeni formulacijom "problemima s kojima se susreću osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita".
Hrvatski pravni centar	NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE , PRIORITETNA PODRUČJA	Sve mjere koje navode kao početnu vrijednost podatke HZZO-a trebaju se referirati na njihov godišnji izvještaj iz 2015, ne 2014.
Ured Pučke pravobraniteljice	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.1. Rad i zapošljavanje	U prvom paragrafu iznosi se podatak iz istraživanja Eurobarometer o diskriminaciji iz 2015. godine, odnosno broju ispitanika/ca koji su u tom istraživanju tvrdili kao su doživjeli diskriminaciju ili uznemiravanje. Napominjemo kako se ovaj podatak iz Eurobarometer istraživanja ne odnosi na iskustvo diskriminacije isključivo u području rada i zapošljavanja, a što se sugerira navođenjem u ovome poglavlje, već na iskustvo diskriminacije u svim područjima, temeljem nekih diskriminacijskih osnova. Zbog toga predlažemo da se ovaj podatak istakne u uvodnom dijelu, a da se opis problema neprijavlivanja diskriminacije doživljene u području rada i zapošljavanja potkrijepe s podacima iz istraživanja o stavovima i razini svijesti o diskriminaciji i pojavnim oblicima diskriminacije koje je u 2012. proveo pučki pravobranitelj, a u kojemu je četvrtina ispitanika navela kako su bili diskriminirani u posljednjih pet godina, a od njih je čak polovica navela područje rada i zapošljavanja kao ono u kojemu su doživjeli diskriminaciju.
Médecins du Monde ASBL -	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.1.	Iako Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15) u članku 68. jamči azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, pravo na rad bez dozvole za boravak i

Dokters van de Wereld VZW	Rad i zapošljavanje	rad ili potvrde o prijavi rada, te se skupine u praksi susreću s velikim poteškoćama pri realizaciji tog prava, prvenstveno zbog nepoznavanja jezika koji često predstavlja uvjet za zapošljavanje, nepriznavanja kvalifikacija (nije razvijen sustav priznavanja obrazovnih kvalifikacija izbjeglica temeljem uvažavanja različitih obrazovnih sustava i standarda kompetencija) te iz razloga što tržište rada nije dovoljno otvoreno prema zapošljavanju i stručnom usavršavanju tih skupina. Većina azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom nikada nije imala priliku biti zaposlena u Hrvatskoj.
Centar za mirovne studije	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.1. Rad i zapošljavanje	Iako Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15) u članku 68. jamči azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, pravo na rad bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, te se skupine u praksi susreću s velikim poteškoćama pri realizaciji tog prava, prvenstveno zbog nepoznavanja jezika koji često predstavlja uvjet za zapošljavanje, nepriznavanja kvalifikacija (nije razvijen sustav priznavanja obrazovnih kvalifikacija izbjeglica temeljem uvažavanja različitih obrazovnih sustava i standarda kompetencija) te iz razloga što tržište rada nije dovoljno otvoreno prema zapošljavanju i stručnom usavršavanju tih skupina. Većina azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom nikada nije imala priliku biti zaposlena u Hrvatskoj.
Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.1. Rad i zapošljavanje	Stvaranje posebne kategorije "LGBT osoba" kao skupine „u nepovoljnom položaju“ kod zapošljavanja: "Iako se na temelju podataka iz prije navedenog istraživanja teško može zaključivati o raširenosti diskriminacije LGBT osoba, podaci o predrasudama, stereotipima i sklonosti diskriminaciji prikupljeni među poslodavcima pokazuju da je i ova skupina osoba potencijalno jedna od najugroženijih diskriminacijom" (str. 23. Nacrta Nacionalnog plana - NNP)
Nezavisni hrvatski sindikati	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.1. Rad i zapošljavanje	Mišljenja smo kako je ovo područje potrebno nadopuniti i diskriminacijom po osnovi članstva u sindikatu. Iako je nejednako postupanje zbog sindikalnog članstva ili djelatnosti zabranjeno člankom 186. Zakona o radu (NN 93/14), članstvo u sindikatu je prepoznato kao diskriminacijska osnova u članku 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08), međutim u stvarnosti je diskriminacija po osnovi članstva u sindikatu česta. Sklapanje ugovora o radu (prvog ili produžavanje trajanja radnog odnosa), napredovanje, obrazovanje uvjetuje se neučlanjenjem u sindikat ili ako se radnik želi učlaniti u sindikat, a kod poslodavca djeluje više sindikata, učlanjenjem u točno određeni sindikat. Zbog straha od odmazde, svoju budućnost i egzistenciju u vrijeme opće nesigurnosti i visoke nezaposlenosti, radnici se ne odlučuju prijavljivati takvu vrstu diskriminacije službenim tijelima i ne upuštaju se u sudske postupke te se sve svodi na telefonske pozive u sindikat i upozoravanje na postojeću situaciju. Mišljenja smo kako javnost treba biti upoznata s diskriminacijom po osnovi članstva u sindikatu te je o istoj potrebno govoriti, a Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije je dokument s kojim bi takva rasprava trebala početi.

Romsko nacionalno vijeće	4.1. Rad i zapošljavanje , Cilj 1. Povećanje broja zaposlenih i radno aktiviranih nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada	Predlažemo da se u pokazatelje učinka i polazne vrijednosti uključi kategorija, pored dobi/spola/invaliditeta, i nacionalnost (primjerice Romi su jedna od skupina koja je u nepovoljnom položaju na tržištu rada, što bi se trebalo pratiti kako bi se mjere i za uključivanje Roma u tržište rada pratile).
Ured Pučke pravobraniteljice	4.1. Rad i zapošljavanje , Cilj 1. Povećanje broja zaposlenih i radno aktiviranih nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada	U vezi Cilja 1. Povećanje broja zaposlenih i radno aktiviranih nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada predlažemo u Pokazatelje učinka te Polazne vrijednosti uz praćenje broja nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju po dobi/spolu/invaliditetu navesti i praćenje temeljem etničke pripadnosti, no voditi računa da se podaci o etničkoj pripadnosti prikupljaju isključivo temeljem samoizjašnjavanja i isključivo ukoliko ih osoba želi dati.
Vigilare	4.1. Rad i zapošljavanje , Cilj 2. Promicanje jednakih mogućnosti na području rada i zapošljavanja	Stvaranje kategorije LGBT osoba kod zapošljavanja je dio AGENDE LGBT pokreta: - Trenutno se u Hrvatskoj provodi projekt/istraživanje kojim se želi „stvoriti zagovarački model u smjeru kreiranja politika za unaprijeđenje LGBTI radničkih prava u Hrvatskoj“: http://www.zagreb-pride.net/hr/portfolio/lgbt-ravnopravnost-na-radnommjestu/ težak 147.714 Eura (http://www.safu.hr/datastore/filestore/10/Award_5.pdf)
Ured Pučke pravobraniteljice	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2. Obrazovanje, znanost i sport	U trećem paragrafu navodi se kako će se Građanski odgoj i obrazovanje u školskoj godini 2015./2016. provoditi međupredmetno, no budući da je ta školska godina na isteku smatramo kako o eksperimentalnoj provedbi Građanskog odgoja i obrazovanja kao međupredmetne teme ne bi trebalo govoriti u futuru u odnosu na školsku godinu 2015./2016. već u ovaj dio teksta uključiti informaciju o tome u kojem se opsegu provodio te s kojim rezultatima. U posljednjem paragrafu koji se odnosi na diskriminaciju u području sporta gdje se opis problema oslanja na podatke iz Izvješća pučke pravobraniteljice za 2014. godinu predlažemo iste zamijeniti ili dopuniti s podacima iz Izvješća za 2015. godinu.
Romsko nacionalno vijeće	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2. Obrazovanje, znanost i sport	Predlažemo da se jedna rečenica u poglavlju 4.2. izmijeni te da glasi: „U kontekstu obrazovanja djece pripadnika romske nacionalne manjine, važno je da im se i dalje osigurava učenje hrvatskog jezika kao i mogućnost nastave na materinskom jeziku i učenje o romskoj kulturi i povijesti.“ Treba imati na umu da je romska zajednica u Hrvatskoj višejezična, a da većina Roma u Hrvatskoj govori bajaško-rumunjski, a drugi značajan dio zajednice romski jezik. Omogućavanje nastave isključivo na romskom jeziku (romani chib) stavilo bi drugi dio romske zajednice u nepovoljan položaj.
Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2.	Analiza školskih udžbenika na “diskriminatorne stavove” (Mjera NAP 2. 2.i 2. 3.), omogućit će de facto čišćenje udžbenika od "nepoželjnih sadržaja" (posebice u vjeronauku) - AGENDA UDRUGE PROTAGORA (u 2015. je ta udruga provodila projekt

Obrazovanje, znanost i sport

„Analiza osnovnoškolskih udžbenika, čitanki i radnih bilježnica u pogledu zastupljenosti i uloge religijskih sadržaja”, koja, tvrde, pokazuje da 162 udžbenika za osnovnu školu pokazuje kako su oni "natopljeni antiznanstvenošću, nekritičnošću, apolitičnošću, sklonošću nejednakosti i diskriminaciji te stavovima koji poistovjećuju crkvu i državu". - Nametanje” MZOS-u da uvede “izrađen kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja koji se sustavno provodi u svim javnim školama u Republici Hrvatskoj” (Mjera NAP 2. 1.) - AGENDA GOOD INICIJATIVE - Uvođenje i mainstreamanje “anti-bullying programa” u odgojno-obrazovni sustav, koji su ideološki usmjereni (npr. LGBT anti-bullying programi sadrže rodnu ideologiju) (Mjera NAP 2. 7.): “Provedena stručna usavršavanja stručnih suradnika u odgojnoobrazovnim ustanovama, financirani izvannastavni preventivni projekti i programi u odgojno-obrazovnim ustanovama usmjerenih na prevenciju nasilja, pružene i financirane psihološke krizne intervencije u odgojno-obrazovnim ustanovama, izrađene procedure/protokoli u školama za sustav stručne potpore za djecu žrtve diskriminacije i bullyinga motiviranog osnovama iz Zakona o suzbijanju diskriminacije” - AGENDA LGBT udruga (primjerice projekt „Poštuj ljudska prava – gradi uključivo društvo” i projekt „Za škole bez homofobije, transfobije i predrasuda“, koje provode udruge Zagreb pride, Lezbijska organizacija Rijeka „Lori” i „Trans Aid Hrvatska – Udruga za promicanje i zaštitu prava transrodnih i transeksualnih osoba“, sadrže kao anti-bullying programi rodnu ideologiju. Isto sadrže programi udruge Status M)

Centar za mirovne studije

PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2. Obrazovanje, znanost i sport

Naš prijedlog je da se u analizu stanja u ovom području uvrste i drugi problemi koje smo zamijetili u obrazovnom sustavu. U prvom redu, poteškoće s visokom cijenom i sporosti izrade udžbenika za slijepo osobe, što uvelike otežava pristup i smanjuje kvalitetu obrazovanja slijepih osoba. Također, izuzetno varira dostupnost odnosno cijena prijevoza učenika (između regija, gradova itd.). Ovo utječe na ekonomsku/socijalnu situaciju učenika tj. njihovih roditelja te smanjuje ili onemogućuje dostupnost izvannastavnih obrazovnih, kulturnih i sportskih aktivnosti za tzv. učenike-putnike. Usto, velik broj škola i drugih odgojno-obrazovnih ustanova u Republici Hrvatskoj ne zadovoljavaju standarde koji bi omogućili ravnopravan pristup djeci s invaliditetom, tj. u ima slučajeva gdje je propuštena razumna prilagodba, a također se izgrađuju i novi objekti koji nisu prilagođeni (npr. renovirani studentski domovi neprilagođeni osobama u kolicima (što je na sreću, no uz dodatni trošak, ispravljeno). U ovu analizu stanja svakako bi trebalo uvrstiti dio o problemima vezanim uz asistente u nastavi - stručnost osoba koje se primaju, adekvatnost pripreme nastavnog kadra i podrška stručnim službama škola, izrada prijedloga programa ili nastavnih materijala prilagođenog djeci s poteškoćama, dostupnost stručnih usavršavanja za nastavnike za rad s ovom populacijom. Također, predlažemo da se u ovome dijelu posebno naglase i jezične i statusne razlike kao karakteristike prema kojima se je može razlikovati pristup obrazovanju." Naime, jezične i statusne barijere uvelike utječu na pristup obrazovanju nekih društvenih skupina, te ih je stoga važno uključiti. Nadalje, U odnosu na prvobitni kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja (testiran u 12 škola), kasniji programi i verzije imaju značajno smanjene sadržaje koji se odnose na interkulturnu dimenziju. Program međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja GOO-a za srednje i osnovne škole, koji je trenutno u provedbi ima slabo zastupljene ove sadržaje, a prijedlog međupredmetnog područja GOO-a koji je dizajniran u procesu kurikularne reforme nema inkorporirane sadržaje vezane uz interkulturalnost. Štoviše, osnovne sastavnice građanskog obrazovanja - ljudska prava i

		<p>politička pismenost- slabo su zastupljene u tom prijedlogu kurikuluma. Naravno, interkulturi sadržaji mogu biti zastupljeni i u drugim predmetnim i međupredmetnim kurikulumima, no iščitavanjem nismo došli do zaključka da je ova dimenzija zastupljena u mjeri dovoljnoj da doprinese razumijevanju različitosti i suzbijanju diskriminacije. Smatramo da ovaj dio teksta u tom smislu treba revidirati.</p>
Mreža mladih Hrvatske	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2. Obrazovanje, znanost i sport	<p>Dio o Kurikulumu GOO-a: Građanski odgoj i obrazovanje u školskoj godini 2015./2016. provodit će se kroz međupredmetnu provedbu i kao eksperimentalni izborni program u VIII. razredu osnovne škole. Materijale za međupredmetnu i interdisciplinarnu provedbu sadržaja građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole i programa stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika za provedbu građanskog odgoja i obrazovanja pripremit će i provodit Agencija za odgoj i obrazovanje. Ovo je bilo u prošlosti, stoga treba promijeniti rečenicu u provodio se, a i zapravo ne postoji službena odluka MZOS-a da se to odvija. Takva odluka postoji za godinu 2014./2015., a za 2015./2016. postoji samo preporuka (u obliku pisma školama) potpisana od strane pomoćnika Ministra, da se GOO nastavi provoditi u školama u kojima se i provodio. Dostupna na: http://www.azoo.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=5764:preporuke-za-uvoenje-programa-meupredmetnih-i-interdisciplininih-sadraja-goo-20152016&catid=497:normativni-i-preporueni-dokumenti&Itemid=441</p>
Hrvatski pravni centar	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.2. Obrazovanje, znanost i sport	<p>FJ - Potrebno je provesti cjelovitu kurikulumnu reformu na temelju do sada izrađenih dokumenata, usuglašeni s rezultatima stručne rasprave, te na načelima na kojima je izvorno i provedena, osobito transparentnosti, uključivosti, stručnosti i neovisnosti.</p>
Mreža mladih Hrvatske	4.2. Obrazovanje, znanost i sport, Cilj 2. Dokidanje diskriminirajućih sadržaja i pojava u obrazovnom sustavu i promocija ljudskih prava i jednakosti kroz obrazovni sustav	<p>Građanski odgoj i obrazovanje uveden je kao međupredmetna tema od 1999. godine donošenjem Nacionalnog programa za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Stoga, nakon 17 godina međupredmetne provedbe ovih tema i dalje istraživanja pokazuju nepostojanje osnovnih znanja o procesima bitnim za kompetentno aktivno sudjelovanje u demokratskom društvu. Osim toga, količina predrasuda prema raznim skupinama se ne smanjuje, što je vidljivo u svakodnevnom pričama iz našeg školskog sustava kojima svjedočimo na svakodnevnoj "medijskoj" bazi. Rezultati istraživanja objavljenog u publikaciji Pažur, M. (ur.). 2016. Rekonstrukcija građanskog odgoja i obrazovanja: koncept, institucije i prakse, donose ovaj zaključak: Rezultati ispitivanja učenika navode na zaključak da bi GOO kao zaseban predmet mogao biti učinkovitiji čimbenik pripreme učenika za aktivno i odgovorno građanstvo, kao i demokratizacije rada i odnosa u školi od međupredmetnog modela provedbe. Učenici koji su pohađali izbornu nastavu GOO-a su, u odnosu na učenike koji su bili uključeni u međupredmetnu provedbu GOO-a, statistički značajno više tvrdili kako su se pod utjecajem GOO-a počeli više informirati o zbivanjima u lokalnoj zajednici i sukobe češće rješavati nenasilnim metodama. Što se promjena u kulturi škole tiče, čini se da uvođenje GOO-a kao zasebnog predmeta pridonosi ubrzanju procesa demokratizacije škole,</p>

osobito kad je riječ o načinu upravljanja školom, odnosima između učenika i nastavnika te priznanju učeničkog glasa. Međutim, zanimljivo je da učinci GOO-a kao zasebnog predmeta slabe kad je riječ o unaprjeđenju odnosa koji su karakteristični za interkulturalnu demokratsku školu, kao i za demokratsku školu okrenutu učeniku kao građaninu. Ovakve informacije pokazuju važnost uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja kao obaveznog predmeta u određene razrede osnovne i srednje škole, te kao međupredmetne teme na svim razinama obrazovanja ukoliko želimo da on doprinese suzbijanju diskriminacije u našim školama i u hrvatskom društvu općenito.

Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.3 Socijalna skrb	Uvođenje "LGBT osoba" kao posebne kategorije koja je potrebna socijalne skrbi, zaštićene Zakonom o suzbijanju diskriminacije: "Na kraju, kada govorimo o pristupu socijalnoj skrbi, važno je imati na umu kako kod pružatelja usluga u sustavu socijalne skrbi radnici nisu dovoljno educirani za rad sa skupinama zaštićenim Zakonom o suzbijanju diskriminacije kao što su osobe s invaliditetom, starije osobe, žrtve nasilja, osobe oboljele od HIV/AIDS-a, LGBT osobe te pripadnici manjinskih etničkih skupina ili nacionalnih manjina" (str. 27. NNP) - AGENDA LGBT udruga (primjerice, Sanda Brumen iz udruge Kontra, jedna od voditeljica programa u zagrebačkom LGBT centru, zagovara kategoriju „LGBT beskućnika“ i stvaranje prihvatilišta za LGBT beskućnike) - "Osiguravanje socijalnih usluga za skupine zaštićene Zakonom o suzbijanju diskriminacije [dakle i LGBT osoba] po osnovi dobi, invaliditeta i društvenog položaja (beskućnici), u područjima u kojima, sukladno analizi dostupnosti socijalnih usluga [Mjera 1. 1.], nedostaju" (Mjera NAP 1. 2.)
Centar za mirovne studije	4.3 Socijalna skrb, Cilj 1. Osigurati dostupnost relevantnih podataka o raspoloživosti različitih socijalnih usluga za skupine zaštićene Zakonom o suzbijanju diskriminacije po osnovi dobi, invaliditeta i društvenog položaja (beskućnici) na području cijele države	Predlažemo da se, uz beskućnike, kao skupinu zaštićenu Zakonom o suzbijanju diskriminacije o osnovi društvenog položaja uvrste i tražitelji azila i osobe pod međunarodnom zaštitom.
Médecins du Monde ASBL - Dokters van de Wereld VZW	4.3 Socijalna skrb, Cilj 1. Osigurati dostupnost relevantnih podataka o raspoloživosti različitih socijalnih usluga za skupine zaštićene Zakonom o suzbijanju diskriminacije po osnovi dobi, invaliditeta i društvenog položaja (beskućnici) na području cijele države	Predlažemo da se, uz beskućnike, kao skupinu zaštićenu Zakonom o suzbijanju diskriminacije o osnovi društvenog položaja uvrste i tražitelji azila i osobe pod međunarodnom zaštitom.

Hrvatski pravni centar	4.3 Socijalna skrb, Cilj 2. Educirati radnike zaposlene u sustavu socijalne skrbi za rad sa skupinama zaštićenim Zakonom o suzbijanju diskriminacije	FJ - Potrebno je u formalno preddiplomsko i diplomsko obrazovanje socijalnih radnika i drugih profesionalnih djelatnika koji sudjeluju u radu stručnih timova uključiti obuku o diskriminaciji i njihovim obvezama u odnosu na ostvarenje jednakosti i zaštitu ljudskih prava u profesionalnom djelovanju.
Hrvatski pravni centar	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.4. Zdravstvena zaštita	FJ - U uvodu se migranti navode kao vulnerabilna skupina. Nije jasno na koga se ovaj termin odnosi, pa predlažemo da se uz termin migranti dodaju azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom. Predlažemo da rečenica glasi: „Uz ove skupine važno je istaknuti i ranjivost skupina poput migranata , azilanata , stranaca pod supsidijarnom zaštitom i pripadnika spolnih manjina.“
Centar za mirovne studije	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.4. Zdravstvena zaštita	Pristup zdravstvenoj zaštiti uvelike je otežan, a ponekad i onemogućen osobama pod međunarodnom zaštitom. Iako Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, članak 69.) i Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (NN 80/13, članak 21) jamči pravo na zdravstvenu zaštitu toj skupini u istom opsegu kao osiguranoj osobi iz obveznoga zdravstvenog osiguranja, često u praksi pružatelji zdravstvenih usluga nisu upoznati s tim pravom iz kojeg razloga odbijaju pružiti zdravstvenu uslugu. Dodatni problem predstavlja nedostupnost prevoditelja strancima u sustavu zdravstva čime je komunikacija otežana.
Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.4. Zdravstvena zaštita	LGBT osobe i transrodne osobe klasificiraju kao "ranjiva skupina": "Nacionalna strategija razvoja zdravstva prepoznala je sljedeće skupine kao posebno ranjive: djecu, mlade, starije osobe (65 i više godina), osobe s invaliditetom, hrvatske branitelje, Rome te stanovnike ruralnih područja i otoka. Uz ove skupine važno je istaknuti i ranjivost skupina poput migranata ili pripadnika spolnih manjina" (str. 28. NNP).
Vigilare	4.4. Zdravstvena zaštita , Cilj 1. Ujednačena dostupnost javnih zdravstvenih usluga skupinama zaštićenima Zakonom o suzbijanju diskriminacije	Cilj "ujednačena dostupnost javnih zdravstvenih usluga skupinama zaštićenima Zakonom o suzbijanju diskriminacije", mogao bi obuhvaćati: dostupnost pobačaja, medicinske potpomognute oplodnje za lezbijke, surogatsva (za onkološke pacijentice), kontracepcije (pilula za dan poslije), promjene "rodnog identiteta", a nešto od toga je propisano konkretnim mjerama: - "Osigurati dostupnost ginekološke zaštite u izoliranim područjima, posebice ženama s invaliditetom, Romkinjama te transrodnim osobama" (Mjera NAP 1. 1.) - "Osigurati i očuvati dostupnost svih zakonima reguliranih reproduktivnih prava i zaštite reproduktivnog zdravlja u svim javnim zdravstvenim ustanovama, posebice prava na pobačaj" (Mjera NAP 1. 4.) - AGENDA CESIja (vidi str. 14. njihova istraživanja „Siva zona: pitanje abortusa u Republici Hrvatskoj“ - "Pokazatelj rezultata: Provedeni inspekcijski nadzori, izrađeni informativni materijali o pravima na zaštitu reproduktivnog zdravlja i reproduktivnih prava, posebice o tome gdje i kako je moguće obaviti pobačaj u javnoj zdravstvenoj ustanovi" - "Pravodobno, točno i jasno informirati pacijente o mogućnostima koje su im na raspolaganju u slučaju priziva savjesti zdravstvenih

djelatnika" (Mjera NAP 1. 5.) - "Pokazatelj rezultata: izrađeni informativni materijali o tome gdje i kako je moguće obaviti pobačaj u sustavu javnog zdravstva, uspostavljene procedure o radu bolnica kada su liječnici izrazili priziv savjesti" - AGENDA Inicijativa liječnika/-ca za reguliranje prava na priziv savjesti i CESI -ja (vidi ovdje) "Osigurati dostupnost kontracepcijskih sredstava u ljekarnama unutar javnog zdravstvenog sustava" (Mjera NAP 1. 6.) - AGENDA Ženske mreže Hrvatske (vidi ovdje) - "Pokazatelj rezultata: kontracepcijska sredstva dostupna bez iznimke u svim ljekarnama unutar javnog zdravstvenog sustava" - Uskladiti Kodeks ljekarničke etike i deontologije sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije (Mjera NAP 1. 7.) - "Ustrojiti sustav brzog i efikasnog rješavanja problema osoba koje podnose zahtjev za promjenom spola, odnosno rodnog identiteta" (Mjera NAP 3. 3.) -

Médecins du Monde ASBL - Dokters van de Wereld VZW	4.4. Zdravstvena zaštita , Cilj 2. Povećana senzibiliziranost stručnjaka zdravstvene zaštite za specifične potrebe skupina zaštićenih Zakonom o suzbijanju diskriminacije	Predlažemo da se uz povećanje senzibiliziranosti stručnjaka zdravstvene zaštite uvrsti i informiranje stručnjaka zdravstvene zaštite o pravima na zdravstvenu skrb i zaštitu skupina izloženih visokom riziku diskriminacije, odnosno tražiteljima azila i osobama pod međunarodnom zaštitom.
Hrvatski pravni centar	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.5. Pravosuđe i uprava	FJ - U uvodu je potrebno izmijeniti način na koji se interpretira članak 26. Ustava RH. Tekst članka 26. Ustava RH (pročišćeni tekst Ustava RH, NN 85/10.) glasi: „Svi su državljani Republike Hrvatske i stranci jednaki pred sudovima i drugim državnim i inim tijelima koja imaju javne ovlasti.“ Dakle, obuhvaća i strance, te se odnosi i na jednakost pred sudovima.
Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.5. Pravosuđe i uprava	Uvođenje obavezne analize prije donošenja zakona može li neki zakon ili akt imati diskriminirajuć učinak (Mjera NAP 3. 1.) - "Osigurati provedbu Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola kroz edukacije tijela nadležnih za njegovu primjenu" (Mjera NAP 3. 3.) - "Osigurati praćenje provedbe Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola" (Mjera AP 3. 4.)
Romsko nacionalno vijeće	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.6. Pristup stanovanju	U poglavlju 4.6. Pristup stanovanju, potrebno je uključiti novi cilj koji bi potom u Akcijskom planu uključivao sljedeću mjeru: „Donošenje Zakona o socijalnom stanovanju.“ (referirati se po potrebi i na: Izvješće organizacija civilnog društva o provođenju NSUR i Akcijskog plana Desetljeća u Hrvatskoj 2012. i 2013. godine (str 18), http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270_file36_cr_civil-society-monitoring-report_cr.pdf)
Hrvatski pravni	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.6.	FJ - Prijedlog Cilja 2. Omogućiti povratnicima i svim osoba koje su nositelji bivšeg stanarskog prava ostvarivanje prava na stambeno zbrinjavanje Pokazatelj učinka:

centar	Pristup stanovanju	<p>Povećan broj pozitivno rješeni zahtjeva za stambeno zbrinjavanje Polazna vrijednost: Broj slobodnih stanova u vlasništvu Republike Hrvatske; iznos sredstava koje Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje nije utrošio namjenski, a koja su dodjeljena iz proračuna sa namjenom stambenog zbrinjavanja Izvor podataka: Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, pritužbe pučkoj pravobraniteljici i specijaliziranim pravobraniteljstvima, sudovima i organizacijama civilnog društva Prijedlog Mjere 1. Donijeti Zakon o stambenom zbrinjavanju, te osigurati dodatna sredstva i stambene jedinice Nositelj: Vlada RH Sunositelj: Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, Državni ured za upravljanje državnom imovinom, Državne nekretnine d.o.o., Agencija za pravni promet i upravljanje nekretninama, Srpski demokratski forum, Hrvatski helsinški odbor Pokazatelj rezultata: Broj stanova i stambenih jedinica dodjeljenih korisnicima Polazna vrijednost: Evidencija slobodnih stanova Izvor podataka: Državni ured za upravljanje državnom imovinom, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Državne nekretnine d.o.o. Rok za provedbu: kontinuirano Izvor financiranja i potrebna sredstva: Sredstva iz državnog proračuna</p>
Ured Pučke pravobraniteljice	4.6. Pristup stanovanju, Cilj 1. Stvaranje jednakih uvjeta za ostvarenje prava na stanovanje za skupine u riziku od diskriminacije u stambenim politikama i jačanje uključenosti marginaliziranih skupina u rješavanje problema vezanih uz stanovanje	Cilj 1. Stvaranje jednakih uvjeta za ostvarenje prava na stanovanje za skupine u riziku od diskriminacije u stambenim politikama i jačanje uključenosti marginaliziranih skupina u rješavanje problema vezanih uz stanovanje nema navedenog izvora podataka dok se u Akcijskom planu on navodi.
Ured Pučke pravobraniteljice	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.7. Javno informiranje i mediji	U paragrafu 5 pojavljuje se podatak o tome kako „osobe s invaliditetom uživaju punu ravnopravnost i jednake mogućnosti u skladu s provedbom nacionalne antidiskriminacijske politike. Kroz Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2016. do 2020. godine definiran je cilj: Osigurati osobama s invaliditetom veću dostupnost svih sadržaja vezanih uz kulturni život zajednice namijenjenih svim drugim građanima.“ Napominjemo kako ova nacionalna politika nije usvojena te kako treba voditi računa o tome da, ukoliko ne bude usvojena prije usvajanja Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije 2016. do 2021. ovaj podatak treba izostaviti te jasno navesti koji su planovi i vremenski okvir za usvajanje navedene strategije.
Nezavisni hrvatski sindikati	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.7. Javno informiranje i mediji	Mišljenja smo kako je u području 4.7. Javno informiranje i mediji potrebno naglasiti i pojavu hajke na „uhljebe“ u javnom sektoru. Zaposlene u državnoj i javnim službama etiketiralo se kao neradnike koji su dobro plaćeni, a na svoja radna mjesta su došli kao podobni ili preko veza, neovisno o stručnosti i zadovoljavanju potrebnih kriterija. Takvo ponašanje dijela medija i javnosti predstavlja ponižavajuće i uvredljivo postupanje te je u zadaći svih poduzeti sve da bi se takav „lov na vještice“ spriječio. Upravo iz tog razloga

potrebno je navedeno posebno naglasiti u Nacionalnom planu za borbu protiv diskriminacije te na navedeno upozoravati pri provođenju mjera iz Akcijskog plana za borbu protiv diskriminacije iz područja Javno informiranje i mediji. Napominjemo kako se i Pučka pravobraniteljica u svom izvješčaju za 2015. godina posebno osvrnula na navedenu problematiku.

Romsko nacionalno vijeće	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.7. Javno informiranje i mediji	Predlažemo dodati u ovom poglavlju rečenicu: „Potrebno je uvesti mehanizme koji bi osiguravali stabilnost i trajnost manjinskih medija.“ (s obzirom da trenutno to nije tako)
Vigilare	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.7. Javno informiranje i mediji	- Cenzuriranje svjetonazora i stavova koje se smatraju diskriminirajućima ili se okarakteriziraju kao "govor mržnje": "Sustavno educirati novinare i urednike o diskriminaciji i raznim diskriminacijskim osnovama te o načinima suzbijanja diskriminacije u medijskim sadržajima" (Mjera NAP 1. 1.) - AGENDA Cenzure Plus (vidi ovdje) - Pokazatelj učinka: kritičko prenošenje govora mržnje i diskriminatornog govora u medijima; promjena načina obrade potencijalno diskriminatornih sadržaja u medijima -- Posebno financiranje za medije LGBT skupina: "Osigurati potporu medijima i kulturnim sadržajima koje proizvode različite marginalizirane i ranjive skupine" (Mjera NAP 2. 1.) - Otvaranje tema u javnim medijima o kojima će govoriti aktivisti Platforme 112: "Povećati tematsku raznolikost programa i omogućiti medijski prostor za specifične teme, na primjer nasilje nad ženama, žene u ruralnim područjima, ravnopravnost spolova, djeca s teškoćama u razvoju, azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom, sadržaji za djecu, sadržaji na manjinskim jezicima, osobe s invaliditetom, seksualno nasilje, reproduktivno zdravlje, prostitucija, višestruka diskriminacija" (Nositelj: Agencija za elektroničke medije, Hrvatska radiotelevizija; Mjera NAP 2. 2) - „Osigurati potporu za uključivanje marginaliziranih skupina u zajednicu kroz kulturne aktivnosti i projekte organizacija civilnog društva“ (Nositelj: Zaklada "Kultura nova"; Mjera NAP 2. 3.) - Pokazatelj rezultata: dodijeljena bespovratna sredstva za uključivanje marginaliziranih skupina u zajednicu kroz kulturne projekte i aktivnosti organizacija civilnog društva
Ured Pučke pravobraniteljice	PRIORITETNA PODRUČJA, 4.8. Pristup dobrima i uslugama	U trećem paragrafu predlažemo riječ 'muslimanska' koja se navodi u zagradi i odnosi na vjeru zamijeniti s 'islamska vjeroispovijest'.
Ured Pučke pravobraniteljice	NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE , PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2016.– 2021.	U vezi provedbe i Radne skupine koja se predviđa osnovati za njeno praćenje preporučamo da u nju kao savjetodavni članovi/ce budu uključeni i predstavnici/e organizacija civilnog društva te pravobraniteljskih institucija te da se njihovo uključivanje predvidi već u samom Nacionalnom planu. Nadalje, vezeno uz proces izrade narednog Akcijskog plana preporučamo da u njega također budu uključeni i predstavnici/e organizacija civilnog društva i pravobraniteljskih institucija te, kao i za Radnu skupinu za praćenje provedbe, da to već bude predviđeno samim Nacionalnim planom. Naposljetku, ovim putem želimo pohvaliti pristup koji je Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina usvojio prilikom izrade ovih dvaju dokumenata jer je proces izrade dokumenta

---

koordinirao kroz nekoliko faza, od identifikacije aktualnih problema i ciljeva u području suzbijanja diskriminacije do definiranja mjera i razrade indikatora njihove provedbe. Pohvala se također odnosi i na tekstualne izvore korištene pri sastavljanju ovih Nacrta te na sastav Radne grupe osnovane za njihovu izradu jer su u nju uz relevantna resorna tijela bili uključeni i predstavnici/e organizacija civilnog društva kao i pravobraniteljskih institucija. No, činjenica je kako je verzija dokumenta koju je Radna skupina sastavila prvo dostavljena na mišljenje resornim tijelima, bez da su u nju imali uvid predstavnici/e organizacija civilnog društva ili pravobraniteljskih institucija (također članovi/ce Radne grupe) što ostavlja mogućnost za mišljenje kako je verzija koju su imali prilike vidjeti svi članovi/ce, već bila reducirana u odnosu na ono što su zajedničkim radom definirali u procesu izrade. To je moguće zaključiti i po sadržaju mjera predviđenih Akcijskim planom jer mnogi problemi, premda istaknuti u Nacionalnom planu, nemaju prateće mjere za rješavanje u Akcijskom planu iako je tijekom sastavljanja dokumenta Radna grupa slijedila metodologiju da svaki problem mora biti adekvatno adresiran kroz mjere Akcijskog plana.

Centar za mirovne studije

NACIONALNI PLAN ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE ZA RAZDOBLJE OD 2016. DO 2021. GODINE , PROVEDBA NACIONALNOG PLANA ZA BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE 2016.– 2021.

Pozdravljamo ideju osnivanja Radne skupine za praćenje provedbe Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2021. godine. Smatramo da u Radnu skupinu treba svakako uključiti pravobraniteljske institucije, organizacije civilnog društva i socijalne partnere, a svi oni bi trebali biti uključeni i u skupinu za izradu novog Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana.